

Paweł Góralczyk

"Moralne przesłanie nowej ewangelizacji : wezwanie do odnowy Kościoła i świata", Krzysztof Jezyna, Lublin 2002 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 41/1, 204-210

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

lecz Jego głębszym poznaniem. Ver mes natomiast tendencyjnie „obniżył” *chrystologię Jezusa* i w konsekwencji w porównaniu z nią chrystologia św. Pawła czy św. Jana wydała mu się zbyt „wysoka”. Nie zauważył chociażby, że tytuł „Syn Boży” miał podstawy w zwracaniu się Jezusa do Boga *Abba*, a tytuł „Syn Człowieczy” posiadał charakter mesjański. Przedstawiając Jezusa jako charyzmatycznego chasyda, Ver mes miał ciągle świadomość, że Jezus przerasta jednak zwykłych chasydów, a mimo to nie potrafił właściwie określić i nazwać tej niezwyklej oryginalności. W życiu Jezusa, Jego czynach i słowach, znajdują się elementy, z których później w świetle Paschy będzie tworzona chrystologia Kościoła. Nowy Testament istotnie przedstawia różne aspekty oblicza Jezusa, ale czyni to zawsze po to, aby tajemnica Chrystusa mogła zostać pełniej uchwycona.

Na koniec należy stwierdzić, że książka *The Changing Faces of Jesus* zasługuje – mimo wszystko – na uwagę, głównie z tego względu, że osadza Jezusa w kontekście judaistycznym i zawiera dość sympatyczny, chociaż z chrześcijańskiego punktu widzenia niepełny, Jego wizerunek, namalowany przez współczesnego nam uczonego żydowskiego.

ks. Marek Skierkowski

Ks. Krzysztof Jeżyński, *Moralne przesłanie nowej ewangelizacji. Wezwanie do odnowy Kościoła i świata*, Lublin 2002, ss. 438.

Pozycja książkowa ks. K. Jeżyńskiego jest obszerną monografią, na którą w sensie strukturalnym składają się następujące elementy: karta tytułowa, spis treści, metodologicznie opracowany wstęp, 4 części merytorycznej analizy, zakończenie, mające charakter podsumowania wyprowadzonych wniosków, wykaz skrótów oraz bibliografia. W swej ilościowej kompozycji całość obejmuje 438 stron.

Recenzenta niniejszej pozycji interesuje przede wszystkim naukowo-problemowe ukierunkowanie rozprawy. Kluczem do tej kwestii, jak w każdej rozprawie, jest „wstęp”. Uzasadnia w nim Autor tezę, że jednym z najważniejszych zadań dla teologa moralisty i w ogóle Kościoła jest nieustanne badanie „znaków czasu” i przepowiadanie Dobrej Nowiny. To podstawowe posłannictwo Kościoła – idąc za myślą Jana Pawła II – Autor obejmuje mianem „nowej ewangelizacji”. Przy czym zdaje on sobie sprawę, iż wezwanie do nowej ewangelizacji stało się przedmiotem wielu opracowań, zarówno ze strony teologii pastoralnej, dogmatycznej czy fundamentalnej. Natomiast do dziś nie został opracowany aspekt moralny nowej ewangelizacji. A przecież nowa ewangelizacja ma swój wymiar moralny, głównie dlatego, że w jej ramach głoszone jest również orędzie moralne (por. VS 107).

Ten cel i odpowiednio przyjęta metoda analityczno-syntetyczna wyznaczyły Autorowi klarowną konstrukcję pracy. Autor podzielił swe rozważania na cztery rozdziały. Rozdział I zatytułowany **Potrzeba nowej ewangelizacji** koncentruje się na ukazaniu potrzeby i określeniu pojęcia nowej ewangelizacji. Najpierw Autor dokonał pobieżnego przeglądu terminologicznego na przestrzeni historii Kościoła, bowiem na określenie podstawowej misji Kościoła używano terminów: ewangelizacja, misja i apostołstwo. Następnie stara się on dowieść, na czym polega „nowa ewangelizacja”. Swe główne myśli czerpie z nauki Jana Pawła II, którego zresztą uważa za twórcę pojęcia nowej ewangelizacji. Wezwanie do nowej ewangelizacji uzasadnia Jan Paweł II zarówno naturą misyjną Kościoła, jak i analizą współczesnych uwarunkowań Kościoła i sytuacji świata. Bardzo klarownie akcentuje Autor, na czym ma polegać „nowość”, a mianowicie: nowe sytuacje społeczne i uwarunkowania kulturowe, nowe treści, nowe metody i sposoby działania oraz nowa świadomość adresatów i podmiotów ewangelizacji.

Niezmiernie cenne jest ukazanie przez Autora zasadniczego powodu wezwania do nowej ewangelizacji. Wezwanie to wiąże się ze współczesnymi uwarunkowaniami, w jakich sytuuje się Kościół i pełni swoje posłannictwo. Dlatego też nowa ewangelizacja musi, nie tylko uwzględniać współczesne uwarunkowania, ale wszechstronnie badać znaki czasu i poddawać je teologicznej interpretacji. Bardzo przekonująco jest prowadzona analiza kryzysu wiary i moralności. Dla Autora jest jasnym, że zagrożenia wobec wiary to przede wszystkim: zakwestionowanie samej potrzeby wiary i możliwości uwierzenia, kwestionowanie istoty wiary i jego wspólnototwórczego charakteru. A takim postawom sprzyjają pewne prądy myślowe i tendencje, a zwłaszcza ateizm, sekularyzm, desakralizacja, materializm, konsumizm i utylitaryzm. Zaś kryzys moralny, to kryzys prawdy, w tym najważniejszy kryzys antropologiczny, a zwłaszcza zafalszowanie wizji ludzkiej wolności. Kryzys prawdy i fałszywa wizja ludzkiej wolności powoduje – zdaniem Autora – kryzys sumienia, którego wyrazem są: relatywizm, sytuacjonizm etyczny, permissywizm, a także tendencje postmodernistyczne. A konsekwencje moralne kryzysu sumienia w życiu społecznym są widoczne zwłaszcza w takich dziedzinach jak: rodzina, wychowanie, praca, kultura i media oraz w życiu gospodarczym i politycznym.

W drugim rozdziale zatytułowanym **Zbawcze posłannictwo Kościoła u podstaw nowej ewangelizacji** poświęcił Autor posłannictwu Kościoła, które stanowi podstawę nowej ewangelizacji. Wymagało to rozważenia pewnych aspektów dogmatycznych i eklezjologicznych, które ukazując zbawcze posłannictwo Kościoła pozwoliły lepiej uchwycić eklezjalny i moralny wymiar nowej ewangelizacji. Posłanie ewangelizacyjne Kościoła i każdego katolika ma – akcentuje Autor – swe źródło w Bogu i Jego planie zbawienia, albowiem Bóg w swej miłości, pragnąc zbawić wszystkich ludzi, podejmuje inicjatywę zbawienia człowieka, posyła swego Syna, aby do-

konał dzieła zbawienia i daje również Ducha Świętego, by dalej prowadził Jezusowe dzieło zbawienia. Owocem zbawczego planu Trójjedynego Boga jest Kościół, wspólnota tych, którzy mają udział w życiu samej Trójcy Świętej. W Kościele obecny jest więc Trójjedyny Bóg, przez co Kościół może dalej kontynuować misję zbawczą Osób Boskich, zarówno poprzez przepowiadanie Słowa Bożego jak i przez sprawowanie sakramentów świętych.

Autor stara się tutaj ujaśnić i tę prawdę, iż Kościół wypełnia zbawcze posłannictwo jako wspólnota tych, którzy uczestniczą w darze „nowego życia w Chrystusie”. Dar nowego życia stanowi fundament i zasadniczą perspektywę nowej ewangelizacji i sprawia, że jej moralny wymiar znajdzie tutaj swe najgłębsze wyjaśnienie i uzasadnienie. Taka interpretacja przesłania moralnego nowej ewangelizacji jest niewątpliwie w refleksji teologicznej czymś nowym. Należy jednocześnie przyznać, że podstawą dla takiej interpretacji jest nie tylko nauczanie Jana Pawła II, ale także posoborowe ujęcie teologii moralnej, które ukazuje życie moralne chrześcijan jako konsekwencję daru nowego życia w Chrystusie.

W rozważaniach trzeciego rozdziału **Wezwanie do odnowy moralnej Kościoła** Autor koncentrował swe myśli wokół tożsamości samego Kościoła, który chcąc pełnić na nowo misję ewangelizacyjną, powinien sam być ewangelizowany. Jest to zarazem pytanie o to, czy sam Kościół nie potrzebuje odnowy religijno-moralnej. Jeśli ewangelizacja zmierza do odnowy przede wszystkim wiary, to – zdaniem Autora – należy pytać, jak współcześnie ujmowana jest sama koncepcja wiary, czy wskazuje na jedność wiary i moralności w całości życia chrześcijanina, a także czy wiąże się z koniecznością jej rozwoju we wspólnocie Kościoła. Zamierzona przez nową ewangelizację odnowa wiary powinna – w myśl Autora – prowadzić do odnowy życia sakramentalno-kultycznego. Dlatego zwrócił on tutaj uwagę na moralny wymiar sakramentów świętych, na ile stanowią one wyraz przeżywanej wiary i kultu składanego Bogu, a także czy przyczyniają się do odnowy wspólnoty wierzących i służą budowaniu jej jedności. Wezwanie do moralnej odnowy Kościoła skierowane jest do tych, którzy tworzą wspólnotę Kościoła, bowiem ochrzczeni otrzymują Kościół jako dar, a jednocześnie jako zadanie. Autor zwrócił uwagę na to, że dokumenty Kościoła, wskazując różnicowaną odpowiedzialność poszczególnych stanów Kościoła, podkreślają, że ostatecznie chodzi o współodpowiedzialność za Kościół, który wynika z faktu, że wszyscy ochrzczeni uczestniczą w powszechnym kapłaństwie Chrystusa. Zatem dokładniejsze określenie odpowiedzialności za Kościół wymagało także odrębnego rozważenia odpowiedzialności poszczególnych powołań i stanów w Kościele.

W rozdziale czwartym **Moralne wymiary posłannictwa nowej ewangelizacji w świecie** Autor starał się dowieść, że nowa ewangelizacja – w duchu *consecratio mundi* – ma objąć wszystkie dziedziny życia społecznego. Problem ten ukazał Au-

tor w dwu perspektywach: najpierw w perspektywie bardziej ogólnej podkreślił on relację nowej ewangelizacji do całości życia społecznego, wskazując jak spotykają się i uzupełniają nowa ewangelizacja z wezwaniem do budowania cywilizacji miłości. Następnie tę perspektywę ogólną odniósł do ważniejszych płaszczyzn życia społecznego, które zostały ukazane jako dziedziny nowej ewangelizacji.

Wezwanie do budowania cywilizacji miłości oparł ks. K. Jeżyna przede wszystkim na przekonaniu, że miłość wyraża istotę człowieczeństwa; człowiek nie tylko potrzebuje miłości, ale także powinien kochać, aby potwierdzić swoją osobową godność i wypełnić swoje powołanie. Program cywilizacji miłości zależy więc od integralnej wizji człowieka, a także od koncepcji miłości odpowiadającej wizji człowieka jako osoby. Cywilizacja miłości zmierza bowiem do tego, aby przywrócić człowieka samemu człowiekowi i szanując osobową godność każdego, budować świat bardziej ludzki.

Pośród wielu obszarów nowej cywilizacji w życiu społecznym Autor zwrócił uwagę na to, że rodzina jest podstawowym środowiskiem życia, dla każdego człowieka, jest ona szczególnym podmiotem, a zarazem przedmiotem nowej ewangelizacji. Niezmiernie ważnym polem nowej ewangelizacji jest dla Autora: praca, dziedzina kultury, środki społecznej komunikacji oraz całe życie społeczne, szczególnie w wymiarze ekonomicznym i politycznym. Bardzo bogate w treść teologiczną rozważania Autora skłaniają czytelnika do refleksji, na ile nowa ewangelizacja pozostanie jedynie utopijnym hasłem, a na ile zdoła zrealizować zamierzony program odnowy moralnej Kościoła i świata, a przede wszystkim jakie warunki musi spełnić – w perspektywie chrześcijańskiej – by wezwanie do nowej ewangelizacji było możliwe do spełnienia.

Obserwacja życia społecznego współczesnych społeczeństw – szczególnie tych, które zostały poddane cywilizacji naznaczonej zdobywaniem świata i podporządkowaniem go sobie, łącznie ze światem ludzkim – pozwala dostrzec istniejące w nim charakterystyczne zjawisko w dziedzinie poglądów i postaw religii i moralności. Chodzi tu zatem o zjawisko obojętności religijnej, o rozdarcie jedności między wiarą a moralnością, które sprawia, że wielu współczesnych ludzi żyje dziś tak, jak gdyby Bóg nie istniał, albo zadowala się mglistą religijnością, niezdolną sprostać problemowi prawdy ani obowiązkwowi zachowania spójności między życiem i wiarą.

Szczególne zainteresowanie tym problemem można dostrzec we współczesnym nauczaniu Kościoła. Zjawisko to postrzega Kościół jako swoiste zadanie dla siebie. Zaś Jan Paweł II określa je jako cień naszej epoki i cywilizacji (por. *Tertio millennio adveniente*, nr 36). W tym kontekście z uznaniem należy przyjąć podjęte badania przez ks. K. Jeżynę w tym przedmiocie. Ich wynikiem jest przede wszystkim recenzowana rozprawa, który jako pierwszy podjął w swej pracy proble-

matkę moralnego przesłania nowej ewangelizacji, przesłania, które jest zarazem wezwaniem do odnowy moralnej zarówno Kościoła jak i świata.

Podstawową inspiracją, a zarazem ważnym uzasadnieniem, dla podjętego tematu stały się dla Autora słowa Jana Pawła II, który w enc. *Veritatis splendor* napisał, że ewangelizacja (nowa ewangelizacja) – jest również przepowiadaniem i propozycją określonej moralności (nr 107). Tym samym ks. K. Jeżyn a postawił sobie zasadne pytanie naukowe: Jaka to „określona moralność”, albo inaczej: jaka wizja moralności odpowiada głoszonemu orędziu zbawienia? W ten sposób Autor zamierzał ukazać dwa niezwykle ważne dla współczesnej teologii moralnej zagadnienia: historiozbawcze ujęcie moralności chrześcijańskiej oraz jedność wiary i życia moralnego.

Próba ukazania moralnego przesłania nowej ewangelizacji musiałaby zmierzać nieuchronnie do zaprezentowania całościowego wykładu teologii moralnej szczegółowej, gdyż tak ostatecznie należy rozumieć to orędzie moralne. Autor wie o tym, dlatego bardzo słusznie postanowił zawęzić swoją prezentację do tych zagadnień moralnych, w których najwyraźniej dochodzi do głosu odnowa moralna Kościoła i świata. Z tej też racji ks. K. Jeżyn a w pełni zasadnie ukierunkowuje swoje wywody na mocne uzasadnienie konieczności ścisłego powiązania orędzia zbawienia z orędziem moralnym. Natomiast bardzo słusznie nie stawia sobie za cel całościowej prezentacji moralnego przesłania nowej ewangelizacji.

Struktura rozprawy ks. K. Jeżyny prezentuje się bardzo przejrzysto i bardzo dojrzale. W przyjętym układzie rozprawy, na którą składają się cztery rozdziały, dwa pierwsze z nich mają charakter ogólny i wskazują zarówno na bardziej egzystencjalny i praktyczny, jak i na doktrynalny punkt wyjścia dla prezentacji przesłania moralnego nowej ewangelizacji, które jest ujęte najpierw jako odnowa Kościoła, a następnie jako odnowa świata. Temu przejrzystemu, uzasadnionemu układowi rozdziałów towarzyszy jednocześnie bardzo dobra struktura wewnętrzna poszczególnych rozdziałów.

Uważna lektura recenzowanej rozprawy upoważnia do stwierdzenia, że jej Autor odznacza się doskonałą znajomością przedmiotu. Jego zaplecze bibliograficzne jest bez zarzutu, tezy uwiarygodnione, wnioski przekonujące. W przedstawianej przez niego problematyce uderza doskonała orientacja w nurtach i reprezentatywnych osobistościach, w ujawnianiu sposobów ich argumentacji. Poza tym dotyka on problemu niezmiernie ważnego dla teologii moralnej. Przeprowadzona analiza zsynchronizowana jest doskonale z interpretacją podstawowych źródeł teologicznych, dzięki czemu prezentowane tezy zachowują obiektywizm i wyważoną równowagę merytoryczną.

Misja ewangelizacyjna – nowa ewangelizacja nie może być nigdy zawężona do wyznań płynących z nowej sytuacji Kościoła i świata. Wszyscy ci, którzy zwracają uwagę na nowy kontekst nowej ewangelizacji, mówią najczęściej o nowych metodach, środkach i sposobach, ujmując nową ewangelizację zbyt wąsko. Ks. K. Jeżyn a bardzo traf-

nie wypowiada się, że nowa ewangelizacja powinna być odczytywana nade wszystko jako głoszenie *Ewangelii zawsze nowej i zawsze niosącej nowość* (VS 106). Autor w sposób bardzo wyczerpujący i uzasadniony teologicznie wykazał, że tę nowość trzeba wiązać z darem nowego życia w Chrystusie, że zarówno podmiotem jak i celem nowej ewangelizacji jest „nowy człowiek”, który całym swoim życiem odpowiada na dar zbawienia, wyrażający się w darze nowego życia. W tym kontekście nowa ewangelizacja objawia swój wymiar moralny, albowiem z darem orędzia zbawienia i darem nowego życia wiąże się wezwanie i zobowiązanie do przyjęcia „określonej moralności” (VS 107). Tą określoną moralnością jest moralność chrześcijańska, czyli moralność nowego człowieka w Chrystusie. Jest to bez wątpienia ujęcie oryginalne i nowatorskie.

Ks. K. Jeżyna, uzasadniając potrzebę nowej ewangelizacji, bardzo słusznie wprowadza ją zarówno z samej misji Kościoła, jak i z współczesnej sytuacji Kościoła i świata, z moralnego zagubienia człowieka w epoce postmodernistycznej. Jego syntetyczne spojrzenie na problemy kryzysu wiary i moralności, zresztą znane z wielu opracowań cząstkowych, stanowi z pewnością bardzo dobrą panoramę kairologiczną. Może być także bardzo dobrym źródłem dla wielu konkretnych opracowań oraz tworzenia szczegółowych programów duszpasterskich.

Autor bardzo trafnie starał się dowieść, że jednym z najważniejszych moralnych aspektów nowej ewangelizacji jest wskazanie na jedność wiary i życia moralnego. Właśnie ta wizja jedności wiary i moralności powinna wyznaczać całość działalności ewangelizacyjnej Kościoła. Bez ukazania tej jedności, bez próby przywrócenia jej w życiu chrześcijan, misja ewangelizacyjna pójdzie albo w kierunku takiego głoszenia orędzia zbawienia, które pomija konsekwencje moralne, albo w kierunku moralizmu, czyli tego, co wyraża pokusa samozbawienia.

Ważnym osiągnięciem rozprawy jest uwyrażenie „nowości” nowej ewangelizacji w obowiązku zaangażowania katolików świeckich zarówno za świętość Kościoła jak i za budowanie cywilizacji miłości w świecie. Dzisiaj, kiedy bardzo często traktuje się wiarę jako sprawę prywatną, kiedy jednym z przejawów procesu sekularyzacji jest usuwanie wymiaru religijnego z życia społecznego, ukazanie tej szerokiej płaszczyzny społecznej jako wielkiego pola nowej ewangelizacji należy uznać za niezwykle doniosłe.

Solidność, z jaką ks. K. Jeżyna potraktował swe zadanie w zakresie moralnego przesłania nowej ewangelizacji sprawiła, że w wyniku jego rozprawy polska teologia otrzymała dorobek, który może stanowić podstawę do nowych przemyśleń metodologicznych i merytorycznych w tym przedmiocie. Inwencja merytoryczna Autora nie podlega żadnej kwestii. Nie oznacza to, by pewne szczegóły jego przemyśleń nie rodziły pytań czy wątpliwości, które dla obiektywizmu należy również uwydatnić.

Pojęcie „nowa ewangelizacja” jest przez wielu teologów poddane dość ostrej krytyce. Pojęcie to, tak często wymieniane przez Jana Pawła II, budzi wiele

zastrzeżeń i niejasności. O co właściwie chodzi: o nową treść, o nowe metody, o nowe życie w Chrystusie? Ewangelia jest ta sama wczoraj i dziś. Urzeczywistnianie się Kościoła w historii – to równocześnie głoszenie nowej ewangelizacji. W tym sensie można powiedzieć, że nowa ewangelizacja była zawsze obecna w Kościele, kiedy on realizował swe posłannictwo i głosił orędzie zbawienia. Autor zdawał sobie sprawę z tych trudności, dlatego chętnie mówił też po prostu o ewangelizacji dziś, o misji ewangelizacyjnej czy o urzeczywistnianiu się Kościoła dzisiaj. Mimo wszystko powinien o tych trudnościach bardziej wyraźniej zasygnalizować.

Dwa pierwsze rozdziały rozprawy mają charakter bardziej dogmatyczny. Są one potrzebne w całej konstrukcji pracy, niemniej zajmują one dużo miejsca. Wydaje się recenzującemu, iż należało niektóre prawdy dogmatyczne po prostu założyć, a więcej miejsca poświęcić moralnym wymiarom posłannictwa ewangelizacji, zwracając uwagę nie tylko na to „co należy czyni”, ale również „jak należy czynić” – pójść w kierunku pastoralnym.

Autor podjął się opracowania zbyt wielu zagadnień. Z jednej strony jest to syntetyczne zaprezentowanie całego obszaru zagadnień, z drugiej jednak strony można sądzić, że Autor potraktował je trochę pobieżnie. Np. art. 2 IV rozdziału: Podstawowe obszary nowej cywilizacji świata – to zagadnienie, które mogłoby stanowić temat następnej monografii (rodzina, wychowanie, praca zawodowa, kultura i mass media, życie społeczno-gospodarcze).

Nowa książka powinna zainteresować nie tylko teologów moralistów. Może być ona dobrze wykorzystana w praktykach duszpasterskich parafii, zwłaszcza w środowiskach młodzieżowych, czy innych grup zaangażowanych w życie religijne Kościoła. W projekcie moralnego przesłania nowej ewangelizacji ks. K. Jezyny mocno podkreślony jest prymat Łaski, a istotę chrześcijaństwa widzi się nie tyle w zjawisku religijności, ile raczej w tym, co tej religijności nadaje sens, czyli w osobowym spotkaniu z Jezusem Chrystusem. I w podkreśleniu tej prawdy, osadzonej w kontekście aktualnej, złożonej przecież sytuacji moralnej i pastoralnej, należy oceniać i doceniać walor prezentowanej książki.

Ks. Paweł Góralczyk SAC

Ks. Sławomir Ropiak, *Teologia hymnów polskojęzycznej Liturgii Godzin. Tom I Okres Bożego Narodzenia*, Wydawnictwo Hosianum, Olsztyn 2001, ss. 323.

Wśród wielu pozycji poświęconych problematyce teologicznej warto odnotować te, których źródłem poznawczym są teksty Liturgii Godzin. Warto tym bar-